

La mirada enrere d'un catalanista desorientat

JAUME CLARET

El llarg procés és un llibre important: el més rellevant dels publicats en els darrers vint anys sobre Catalunya i el catalanisme. Jordi Amat ha construït un relat fascinant d'història intel·lectual que engega en plena Guerra Civil i ens porta fins ahir mateix o, en nomenclatura catalanista: des de l'enfonsament de l'ideal noucentista fins a l'actual hegemònia sobiranista. No es deixin enganyar per l'esquer del títol, la clau és el subtítol.

Amat no és historiador, però ha aprofitat la feina com a periodista cultural per assimilar un volum ingent d'historiografia. No pertany a la universitat, però ha treballat a peu d'arxiu en els llegats de les principals figures del nostre passat

recent. No gestiona cap editorial, però ha encapçalat la recuperació de l'obra de personalitats decisives de la cultura, el periodisme i la política del nostre país. No figura com a acadèmic, però ha fet servir la premsa escrita per foguejar-se com a divulgador de les seves idees i interpretacions. No consta com a marmessor de cap llegat, però ha travat una confiada amistat sense prejudicis amb grans referents del nostre divers ventall ideològic.

Aquest bagatge, imprescindible per entendre la gestació del llibre, té alhora les seves tornes. D'una banda, trobem petits peatges estilístics com una certa recreació nostàlgico-literària en certs passatges o algunes imprecisions històriques o dubtoses tries d'autoritat. De l'altra, totem amb qüestions més discutibles –i discutides–, en què l'assagista literat s'imposa a l'historiador de la

cultura. Passa, per exemple, amb l'excessiva fascinació per l'anècdota o la sempre perillosa valoració de les fonts en contextos tan complexos com la resistència contra la dictadura i tan ambiguos com l'àmbit polític-intel·lectual.

La incertesa del present

Tornant als valors del llibre, també és una crònica de les successives hegemònies dins del catalanisme, una constatació del pes de la cultura i una reivindicació de la riquesa dialèctica de la societat catalana (dels pragmàtics ambigus fins als puristes de tota causa). Aquest últim tret no es destaca innocentment, sinó que inclou una clara voluntat de denúncia davant d'un present excessivament teleològic i maniqueu. La mirada enrere d'aquest autodefinid com a catalanista desorientat “vol ser una història cultural, a la força parcial, per

entendre també el moment d'incertesa en el qual ens trobem”. O, com diu més endavant, una impugnació dels usos ideològicament interessats del passat per reforçar determinats projectes polítics: “Aquest és el fil roig del meu assaig”.

Pel llibre desfilen els grans noms dels darrers vuitanta anys: Cambó, Estelrich, Gaziol, Aunós, Pla, Agustí, Luján, Vergés, Ridruejo, Serrahima, Riba, Manent, Benet, Vicens Vives, Pujol, Maragall... Però també i sobretot, la complexa i paradoxal història de supervivència, consolidació, èxit i incertesa del catalanisme. Tocat de mort després de la guerra, aconseguirà sobreviure gràcies a la lenta confluència entre supervivents del Noucentisme i noves generacions criades a l'empara de la totpoderosa Església catòlica. D'aquesta “ocupació ambigua” es passarà a una “modernitat cauta”. És a dir, salvats els mots es consolidarà un tímid i inicial ecosistema català que aspirava a la sincronització amb Europa: “Començaven a ser temps d'oposició”.

Tanmateix, el protagonisme canviarà de mans i serà el “catalanisme progressista” –PSUC, Comissions, Edicions 62...– qui vertebrarà la primera institucionalització i suturi la fractura social, gran por heretada del període republicà, tot condemnant la burgesia per col·laboracionista. Amb la Transició, el contracte es personificarà en Jordi Pujol, l'únic capaç d'acomodar i donar legitimitat democràtica a unes classes mitjanes fins aleshores majoritàriament apàtiques i ara volgutament amnèsiques. Per a Amat, les dues llargues dècades de pujolisme –“una forma de nacionalisme”– no només aconseguiran “matar el Cobi”, sinó també configurar un marc mental hegemònic. Necessitat de superar la seva pràctica *facogitació*, l'actual catalanisme dominant hauria practicat una fugida endavant, refugiant-se en un procés “que ens fa viure en estat permanent d'excepcionalitat”, per tancar així mancances i vergonyes. ♦

EL LLARG PROCÉS (1937-2014)
JORDI AMAT
TUSQUETS
384 PÀG. / 20 €

Una tradició pròpia

MARINA ESPASA

¿Quantes vocacions d'escriptora van quedar engolides per les obligacions lligades a la supervivència –d'elles i de la seva família– només al llarg del segle XX? Segur que moltes. Per això és tan important la tasca de desenrunament que porten a terme editorials com Adesiara: perquè permeten la reconstrucció d'una tradició, la de la literatura escrita per dones, que semblava inexistència, i que només estava amagada. ¿Fins a quin punt té sentit analitzar-la per separat de la masculina, com una *tradició pròpia*? És clar que tothom beu de tothom, i que les influències que reben els escriptors són múltiples i variades, però tampoc és mentida que llegir autors com la Cèlia Suñol ajuda, i molt, a escurçar el salt que va de Víctor Català a Mercè Rodoreda, com si haguéssim trobat una pedra per po-

sar en un pas massa ample de riu i el poguéssim travessar més còmodament. Potser no és una pedra tan preciosa com les altres dues, però té una vivacitat i una originalitat, a més del grau d'interès històric, que no passaran desapercebudes als bons lectors.

La vida de Cèlia Suñol (Barcelona, 1899-1986) va ser, com vol el clíxé, de pel·lícula: cal llegir la introducció que ha elaborat la filòloga i editora Mireia Sopena, que situa perfectament la figura de l'escriptora catalana, emmarcant-la en el context històric i literari de la Segona República i els fosquíssims anys de la postguerra. Suñol, la quarta de les filles d'un empresari il·lustrat, anticlerical i de vocació molt europea, va rebre una educació exquisida que devia esperar la seva vocació literària. Als 22 anys se li va diagnosticar un brot de tuberculosi, i el doctor la va enviar a Davos, Suïssa, que aleshores era el centre neuràlgic de balnearis i sanatoris per a rics europeus. Només li

faltava fugir del niu i anar a envoltar-se de persones cultes i educades estirades en *chaises longues* amb piles de llibres a la tauleta del costat mentre la neu s'acumulava al balcó: Cèlia Suñol havia de convertir-se en escriptora. També tenia molts números per enamorar-se d'un jove tuberculós, i això és exactament el que li va passar: el seu cor i el del senyor Hansen es van trobar, i al cap de pocs mesos es casaven a Copenhagen. La novel·la, tot i que en canvia els noms, relata aquesta “primera joventut” de la vida de Cèlia Suñol, i el gruix se centra en l'època que van passar, ella i el seu estimat danès, recurrent hotels i balnearis per Suïssa i Alemanya: la combinació de melangia, romanticisme i l'ansietat que assegura dur als pulmons una sentència de mort, en mans d'una escriptora sensible i hàbil com era Suñol, converteixen aquestes pàgines en una autèntica delícia, que ens transporta –sense tanta filosofia ni llibres de medicina,

PRIMERA PART
CÈLIA SUÑOL
ADESIARA
INTRODUCCIÓ DE MIREIA SOPENA
400 PÀG. / 22 €

però amb tot el romanticisme– a l'univers de *La muntanya màgica*, de Thomas Mann.

Segona vida literària

Amb això no volem dir que les parts que passen a Catalunya –abans i després de la fase tuberculosa– no tinguin interès: al contrari! Hi ha episodis molt foscos i extraordinàriament resoltos, com els que s'ocupen de la seva depressió i neurastènia, i n'hi ha de molt divertits, com una visita a una famosa feminista que resulta ser una manipuladora envejosa.

Tota la novel·la està escrita en un to molt progressista per a l'època, massa avançat, i per això va patir força *esporgades* de la censura franquista, que la devia trobar una mala influència per a lectors juvenets, uns talls que l'edició actual ha reparat. Celebrem, doncs, la segona vida literària d'una dona com la Cèlia Suñol, de vocació escriptora i de destí, treballadora. ♦